

Hakkı Tarık Us (1889-1956)

1889 yılında Manisa Gördes'te doğdu. Babası Hacı Hasan Hulûsi, annesi Sıdıka Hanım'dır. Ailenin Mehmet Âsım ve Hasan Rasım'den sonra üçüncü çocuğudur. Asıl adı İsmail Hakkı olup ilk ve orta öğrenimini Gördes'te tamamladı. 1906 yılında Gördes Belediyesi sandık emniyeti ve Evkaf Komisyonu kâtipliğine başladı. Gördes'e kaymakam tayin edilen Şair Eşref tarafından şiirleri beğenilince bunları İzmir ve İstanbul gazetelerine göndererek basın hayatına adımını attı. Bir müddet sonra İstanbul'a ağabeyi Mehmet Âsım'ın yanına gidip Dârülfünun Hukuk Fakültesi'ne kaydoldu. Bu yıllarda kitap ve basın dünyası ile ilişkileri daha da arttı. Çarşıkapı'da oturduğu için Beyazıt'taki kitapçıları, Hakkâklar ve Kapalı Çarşı içindeki sahafları sık sık ziyaret ediyordu. Ağabeyi Mehmet Âsım bazı yazılarında kullandığı **Târik** mahlasını kardeşinin sevdiğini fark edince bu mahlası ona isim olarak verdi. Ağabeyinin yardımıyla Tanin'de çalışmaya başladı. Bu gazetede tecrübe kazanması üzerine **Tercümân-ı Hakikat'e** ve oradan **Tasvîr-i Efkâr'a** geçti. Burada Yazı İşleri Müdürlüğü yaptı. 1911 yılında Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. İttihat ve Terakkî Fırkası'na olan yakınlığından dolayı Eskişehir'e **Hakikat** gazetesinin yönetimi için gönderildi. Bir yıl sonra İstanbul'a döndü.

Dârümuallimîn-i Âliye'de ders veren ağabeyi Mehmet Âsım'ın hastalanarak tedavi için İsviçre'ye gitmesi üzerine onun derslerini üstlendi. 1914'te İstanbul Sultânîsi'nde (İstanbul Lisesi) başladığı öğretmenliği aralıksız on yıl sürdü. Bu görevinin yanında bir yıl İstanbul Mercan Lisesi ve üç yıl Galatasaray Lisesi'nde öğretmenlik yaptı. Galatasaray Lisesi'ndeki öğrencileri arasında daha sonra özel doktoru olan Ekrem Şerif Egeli de vardı. 1919'da Osmanlı Matbuat Cemiyeti'ne üye oldu; yapılan ilk kongrede adı Türk Matbuat Cemiyeti olarak değiştirilen derneğin yönetim kuruluna seçildi. 1921'de Genel Sekreterliğine getirildi. Ayrıca Muallimler Cemiyeti, Matbuat Cemiyeti ve Türk Basın Birliği başkanlıklarında bulundu. Yeşilay ve Türk Maarif Cemiyeti (Türk Eğitim Derneği) kuruluşunda, Türk Ocağı başta olmak üzere Çocuk Esirgeme Kurumu ve daha birçok hayır kuruluşunun idare heyetlerinde yer aldı. İşgal yıllarında Milli Mücadeleyi destekleyen cemiyetlerde çalıştı. *Vakit*'te Millî Mücadele'ye dair yazılar yazdı. Çerkes Ethem ile ilk röportajı Hakkı Tarık Us yaptı. Müdafaa-i Milliye Grubu'nun Anadolu ile haberleşmelerinde aktif bir şekilde görev alarak büyük hizmetlerde bulundu. Müdâfaa-i Milliye grubunun Anadolu ile haberleşmelerinde aktif görev alarak büyük hizmetlerde bulundu. Bu çalışmaların karşılığında kendisine İstiklâl madalyası verildi. İzmir Vilâyet Umumi Meclisi'ne Gördes'ten üye seçilen Us, Cumhuriyet'in kurulmasıyla birlikte milletvekili oldu, 1923-1936 yılları arasında dört devre Giresun milletvekilliği yaptı. 1943'te "Yazı Hayatında Elli Yılına Dolduranlar Jübilesi"ni, 1944'te "Ahmed Midhat Efendi Jübilesi"ni düzenledi.

Tek parti iktidarı döneminde milletvekilliği yapmasına rağmen birçok konuda itirazlarda ve cesur karşı çıkışlarda bulunması dolayısıyla kendisine "müteriz" lakabı takıldı. Yine bu dönemde tartışılan Basın Kanunu'na red oyu veren tek milletvekili Hakkı Tarık Us'tur. Yalnız yaşayarak kazancının büyük kısmını bir kütüphane kurmak amacıyla kitap, gazete ve dergi satın almak için harcadı. Özellikle Basmâ-Yazı ve Resimleri Derleme Kanunu (1934) hazırlanmadan önce çıkmış gazete, dergi ve kitapların hemen tamamını toplayarak bunları Vakit Yurdu binasında kurduğu kütüphanesinde araştırmacıların istifadesine sundu. Sahaflar Çarşısı'nın 1949 yangınından sonra yeniden kurulmasına büyük emek vererek, buradaki esnafın kitap ve ilgili malzeme dışında bir şey satmasının önüne geçilmesini sağladı. Dostlarına vefası ve yayın hayatına katkılarıyla tanınan Hakkı Tarık Us 21 Ekim 1956 tarihinde vefat etti ve 23 Ekim'de Beyazıt Camii'nde kılınan öğle namazından sonra yapılan törenlerin ardından Merkez Efendi Kabristanı'nda aile mezarlığına defnedildi.

Hakkı Tarık Us ismi Fener'de *Tarık Us İlköğretim Okulu*'na verilmiş, *Hoca Kasım Günani Camii* ile *İstanbul Lisesi*

arasında kalan *Tereke Sokağı*'nin adı *Hakkı Tarık Us* olarak değiştirilmiştir.

Mezar taşı üzerinde şu kıta yazılıdır:

Zâir, yavaş konuş da uyandırma uykudan

Dünyada hizmetiyle isim yaptı, sorma, sus

Sen rahî alma kıymete târih beyan olur

Lâşek huzurdadır, biliniz Hakkı Tarık Us.

Hakkı Tarık Us, vasiyetinde kitapları için Cemal Nadir sokağında bir kütüphane binası yapılmasını, bu arada kitaplarının Vakit Matbaası üzerindeki ahşap binadan kaldırılarak daha iyi bir yere konulmasını istemiştir. Kütüphaneyle ilgili bütün ayrıntıları yirmi iki madde halinde vasiyetine ekleyen Us'un bu isteği, vefatının dokuzuncu yılında 21 Ekim 1965'te kitaplarının Beyazıt Camii Külliyesi'nin Sıbyân Mektebi'ne taşınmasıyla geçici olarak yerine getirilmiştir. Onun kütüphane için kurduğu tesis ilgisizlikten dolayı vakıf özelliklerini kaybedince 1995'te kapatılmış, koleksiyonlar 2003 yılında Kültür Bakanlığı'na devredilerek Beyazıt Devlet Kütüphanesi'ne taşınmış, daha sonra süreli yayınların bir kataloğu yayımlanmıştır. Yayımlanan bu katalogda yer alan süreli yayınlar dışında dönemin şartlarına göre zengin bir kitap koleksiyonu da bulunmaktadır.

Eserleri

Kitapları:

1. *Meclis-i Meb'ûsan 1293/1877 Zabıt Ceridesi* (der. Hakkı Tarık Us, cilt I İstanbul 1954),
2. *Meclis-i Meb'ûsan 1293/1877 Zabıt Ceridesi* (der. Hakkı Tarık Us, cilt II, İstanbul 1954),
3. *50 Yıl [Elli Yıl]* (İstanbul 1943), Aynı yıl 2. baskısı yapılmıştır,
4. *C.H.P. Kurultay Üyelerine Bu Toplantıda Düşen Büyük Vazifeler* (İstanbul 1947),
5. *Ahmed Mithat Efendi ile Şair Fitnat Hanım* (İstanbul 1948),
6. *Bir Jübilenin İntibâları Ahmed Midhat'ı Anıyoruz* (İstanbul 1955),
7. *İstanbul Fethi'nin 500. Yıldönümünde Fatih İstanbul'u Yalnız Fethetmekle Kalmadı:*
8. *Fetih Olmasaydı İstanbul'u Belki Devlet Merkezi de Yapamıyacaktık* (İstanbul 1953).

Neşirleri:

1. Nâmık Kemal, *Namık Kemâl'in Kanije Muhasarası* (İstanbul 1941);
2. Ahmed Midhat, *Henüz 17 Yaşında: Roman* (İstanbul 1943);
3. Nâbizâde Nâzım, *Karabibik* (İstanbul 1943);
4. Nâmık Kemal, *Silistre Muhasarası: Kalede Bulunan Gazilerden Yüzbaşı Ahmed Nazif'in Hatıraları* (İstanbul 1946);
5. Ahmed Midhat, *Dürdane Hanım: Roman* (İstanbul 1951);

6. *İzmit Körfezi'nde Bir Gezinti-Ahmed Midhat Efendi Merhumdan Nakil* (İstanbul 1952).

Tefrikaları:

1. Ahmed Midhat/ *Karnaval* (çeviri)1948, Yeni Gazete
2. Ahmed Midhat/ *Dünyaya İkinci Geliş* (çeviri) 1955, Vakıf Gazetesi

Sürelî Yayınları.

1. *Kitap ve Kitapçılık* (I-II, sy. 1-30, İstanbul, 1 Kânunusâni 1936 – 15 Nisan 1937).
2. *Vakıf-Yevmî Gazete* (22 Teşrînievvel 1333/1917-15 Nisan 1963).

Vakıf yevmî gazete / Sâhib-i imtiyaz : Mehmed Âsım [Us]; Hakkı Tarık [Us], Mesul müdür: İsmail Ramiz; Hüseyin Necati, Müdür-i mes'ûl ve başmuharriri: Ahmed Emin [Yalman]; İsmail Ramiz; Hüseyin Necâti; Ahmed Şükrü [Esmer], Muharrirleri : Mehmed Âsım [Us]; Hakkı Tarık [Us]; Ali Ekrem; Refik Ahmed [Sevengil].-İstanbul : 22 Teşrînievvel 1333/1917 – 15 Nisan 1963, I- XLIV, 1-19927 (11828-13115) = 23413. Gazete 1934-1938 yılları arasında *Vakıf*'in Türkçesi olan *Kurun* adıyla yayımlanmıştır.

Mehmet Asım, Hakkı Tarık, Hasan Rasim Us kardeşlerin birlikte çıkardığı *Vakıf* gazetesi, Hakkı Tarık'ın çıkardığı *Kitap ve Kitapçılık*, Hasan Rasim'in çıkardığı *Son Saat* gazetesi (1 Eylül 1939-1953) gazetecilik dünyasında, *Dün ve Yarın Külliyyatı* başlığı altında yayımladıkları altmış kitap ise Cumhuriyet dönemi kültür hayatında önemli bir yer tutmuştur.

Vakıf gazetesi 24 Nisan 1950 tarihli 11691-939. sayısını Manisa özel sayısı olarak çıkarmış, 21 Ekim 1965 tarihli 13147. sayısını Hakkı Tarık Us'a ayırmış, bu iki nüshada sadece Hakkı Tarık'la ilgili yazılara yer verilmiştir.

Bu eserlerinin dışında basılmak üzere hazırladığı bilinen ancak basılıp basılmadığını tespit edemediğimiz eserleri de vardır.

Hüseyin Baba (Ahmed Mithat), *Divançe, Gördesin Tarihçesi, Majüskül Meselesi, 50. Yıl 2.,3. Jübileler, Meclis-i Mebusan 1293* 3. cilt ve *Sütünlarda Kalanlar*.

Hiç evlenmeyen Hakkı Tarık Us, kazancının büyük bir kısmını kütüphane kurmak amacıyla kitap, gazete ve dergi satın almak için harcadı. Kendisiyle 1955 yılında yapılan söyleşide kütüphaneyi nasıl kurduğunu da şöyle anlatır: “Ben kütüphane kurmaya ilk çıkan gazeteleri toplamakla başladım. Türkiye'nin içinde ve dışında şimdiye kadar çıkmış olan Türkçe gazete ve dergilerin hemen hepsi bende var. Derleme Kanunu yürürlüğe girinceye kadar Türkiye'nin herhangi bir yerinde çıkan gazeteler resmî bir yerde toplanmıyordu. Derleme Kanunu yapılmadan önce çıkmış gazeteleri birer birer topluyordum. Kendimden çok bunları umumi efkâra sunmaktan derin bir zevk duyacağım.”

Söyleşinin devamında kütüphanesinde bulunan eserlerin özelliklerinden bir kısmını şöyle anlatmaktadır:

“Hatıra olarak toplanmış meşhur şahsiyetlerin el yazıları veya onlara ait vesikalar,

Servet-i Fünûn dergileri, hanımlara ait gazeteler, dini eserler ve tefsirler, divanlar ve edebî eserler, Türkiye'nin dışında çıkan birçok kitap ve mecmua, otuz dokuz yıllık gazetecilik mesleğimin mahsulleri, harf inkılâbına kadar çıkan gazetelerin koleksiyonları, hocalık yaptığım sıralarda faydalandığım kitaplar, Türk diline, Atatürk'e dair kitapların koleksiyonları, Bulgaristan'da çıkan Türkçe gazeteler, nesli kesilmiş gazeteler,

Tarih ve coğrafya, askerî, malî neşriyat,

Hukukî eserler, teşriî neşriyat, meclis hayatı başlayalı beri neşrolunan kanun ve mazbatalar,

Spor, ziraat, tıp, yabancı dildeki eserler, bana gelen hususi mektuplar, binlerce küpür.”

Dernek, kulüp, cemiyet, hayır kurumları, siyasî partiler, resmî kurumlar vb. bugün sivil toplum kuruluşları olarak adlandırılan birçok kurumun tüzük, nizamname ve programlarını,

Meşrutiyet sonrası dünya klasiklerinden Osmanlıca'ya, Cumhuriyetin ilânından sonra da Türkçe'ye çevrilen ve ayrıca yeniden yazılan edebî eserleri, Millî Eğitim Bakanlığı'nın “Dünya Klasiklerinden Tercümeler” serisinden yüzlercesi,

Cumhuriyet'in ilk yıllarında ülkemizde, hayatın birçok alanında görülen kalkınma hamlelerine bağlı olarak yazılmış olan meslekî yayınlar, el kitapları,

Milletvekili ve hukukçu olmasından dolayı çalışmalarına katkıda bulunacağını düşündüğü birçok konuda doküman toplamış ve bunları başlıklar halinde zarf ve klasörler içerisinde muhafaza etmiş, çok önemli gördüğü konularla ilgili kitaplarla dergi sayılarını da kütüphanesinde nüshası olmasına rağmen dosyalayarak günümüze ulaşmasını sağlamıştır.

Yine özellikle milletvekilliği döneminde yayımlanan Halkevleri neşriyatından ulaşabildiklerini de kütüphane koleksiyonuna katmıştır. Yetmiş iki adet yayımlandığını tesbit edebildiğim Halkevi dergilerinden otuz dokuz tanesini birçoğu tam koleksiyon olmak üzere bir araya getirmiştir.

Tüzük, nizamname vb. eserleri günümüzde böyle toplu olarak bir arada bulmanın güçlüğü düşünmüşümüz zaman, Hakkı Tarık Us'un o dönemde yapmış olduğu hizmetin kıymeti daha kolay anlaşılmaktadır.

Hakkı Tarık Us'un elimizde bulunan ve süreli yayınların nasıl toplandığını en iyi şekilde izah edecek olan not defterlerinin kütüphanenin tarihçesi açısından kıymeti büyüktür, Bu defterlerde her bir süreli yayının adı ve sayıları gerek Arap harfleriyle gerek Latin harfleriyle büyük bir titizlikle sayfalara işlenmiş, alınan her yeni süreli yayın veya sayı deftere kaydedilmiştir.

Devamlı olarak yanında taşıdığını tahmin ettiğimiz defterler sayesinde bugün taşrada yayımlanmış birçok süreli yayından bir veya birkaç sayıyla da olsa haberdar olmaktadır. I. Dünya Savaşı'nda Gördes'teki evlerinin Yunanlılar tarafından yakılmasıyla kurmuş olduğu ilk kütüphanesinin yok olmasına, II. Dünya Savaşı'nda da ağır gazete koleksiyonlarını hafifletmesine rağmen geriye kalan koleksiyonunun kıymeti, aynı dönemde ülkemiz resmî kütüphanelerinin koleksiyonlarıyla karşılaştırma yaptığımız aşağıda yer alan tablodaki verilerle daha belirgin olarak görülecektir.

Kütüphane Adı:	Kitap Sayısı:
Ali Emîrî/Millet Kütüphanesi (yıl 1916)	16000
Manisa İl Halk Kütüphanesi (yıl 1945)	25250
İstanbul Millet Kütüphanesi (yıl 1945)	28566
İzmir Millî Kütüphanesi (yıl 1945)	34804

Süleymaniye Kütüphanesi (yıl 1945)	50258
Millî Kütüphane (Ankara Genel Kütüphane) (yıl 1945)	51224
Beyazıt Devlet Kütüphanesi (İstanbul Beyazıt Genel Kütüphanesi)	58755
Edirne Selimiye Kütüphanesi (yıl 1968)	28000

1940'lı yıllarda ülkemizde seksen iki genel kitaplık ve 658.698 kitap bulunmakta (kütüphane başına ortalama olarak 8.000), 1960'lı yıllarda kütüphane sayısı 266'ya ve araştırmacıların istifadesine sunulan yayın sayısı ise 2.712.752'ye çıkmakta (kütüphane başına ortalama olarak 10.198) iken Hakkı Tarık Us'un tek başına toplamış olduğu 20.000 kitap ve 2.407 başlık süreli yayınının koleksiyon ve miktar olarak değeri daha iyi anlaşılabilir.

Yine kurduğu kütüphanenin kıymeti ile ilgili olarak şu bilgileri de vermek gerekecektir.

21 Ekim 1965 tarihinde Millî Kütüphane memurlarından Türkan Poyraz'ın tespitine göre; İstanbul'un diğer kütüphanelerinde bulunup da Millî Kütüphane'de olmayan süreli yayın sayısı elli kadar iken diğer tüm kütüphaneler de dâhil olarak Hakkı Tarık Us kütüphanesi'nde bu sayı 150'ye yakın olarak tespit edilmiştir.

Vasiyetnâmesinin **"Kütüphanem"** başlığı altında yer alan yirmi iki maddelik kısmı Türklerde kütüphane kurma ve yaşatma geleneklerinin devamını sağlaması bakımından da dikkat çekicidir. Hakkı Tarık Us'un, tesisinin (vakfın) kuruluş ve yaşaması ile ilgili düzenlemeleri, sadece kütüphanecilik açısından değil, sosyal yardımlaşma ve dayanışmaya verdiği önemiyet açısından da önemlidir. Bu düşüncesini kendisinden sonra da sürdürebilmek amacıyla vasiyetnâmesine eklediği;

1. En güzel Türkçe yazı yazma kabiliyeti olan öğrenciye burs: Gördes Ortaokulu'ndan en güzel Türkçe yazı yazma kabiliyeti ile çıkan ve gene belediyesinin bana fahrî hem şehri unvanı verdiği Giresun Lisesi'nden çıkıp aynı kabiliyeti gösteren öğrencilerden yüksek tahsillerini bitirinceye kadar hükümetçe muadillerine verilen miktarda birer burs ile **eğitime**

2. Tarık Us Doğru Haber mükâfatı: Yayımladığı siyasî mahiyetli iç haberlerde hiç yalanlanıp düzeltilme zorunda bırakılmamış 360 yayın günü geçiren Türkçe bir İstanbul gazetesi ile böyle bir duruma meydan vermeksizin 360 hizmet günü geçiren bir Türkçe yazı işleri müdürüne elli yüzlük altın ödül ile **hukuka**,

3. Yeşilay Derneği'ne her yıl bağış: Her yıl bir yüzlük altın bağış ile **sosyal yardımlaşmaya**,

4. Basın Terimleri Mükâfatı: Basın, basın ve yayım, yayın terimlerine o yıl içinde Türkçeden yepyeni bir kelime kabul ettirene veya eş olarak kullanılagelenlerden Türklerce daha kolay anlaşılana, üstünlük sağlayana ve her kelime başına bir yüzlük altın ile **gazeteciliğe**,

5. İstanbul Lisesi Mezun ve Mensupları Derneği: Her yıl bir yüzlük altın yardım ile **eğitime**,

6. Tarık Us Majüskülülük mükâfatı: İle **Türkçeye** olan ilgi ve yakınlığını görmekteyiz. Hakkı Tarık Us bu mükâfatı ortaya koymakla, harf inkılâbından sonra ortaya atmış olduğu ve kendisinden başka taraftarının olmadığı anlaşılana "Arap harflerini kullanmanın zorluğunu bilen biri olarak Latin harflerinde de benzer bir zorluğun yaşanmaması için büyük harflerin de kullanılmaması teklifinin yaşamasını temin etmekte. Bu önerisinin uygulamalarını *Vakit* gazetesindeki köşe yazılarını kendi adı da dâhil olmak üzere küçük harflerle bastırarak gösterdiği" gibi, kendisi tarafından hazırlanan diğer yayınlarında da bu uygulamasını görmekteyiz.

Hakkı Tarık Us, kütüphanesinin gerek kuruluşu gerek hizmete devamı açısından o günlerin kütüphanecilik bilgi ve tecrübelerinden yararlanma konusunda da titizliğini göstermiştir. Kütüphane hizmetinin aksamaması ve verilecek hizmetlerin daha iyi yerine getirilmesi için yapılması gerekenleri,

“Kütüphane mevcudunun mükemmel bir fihristini yapmak,

Türkiye kütüphaneleri mevcudunu bildirir fihristler toplamak,

Münderecat fihristleri vücuda getirerek etütleri, araştırmaları, okumaları kolaylaştırmak” şeklinde vasiyetine eklediği gibi, o dönemde modern kütüphanecilik hizmeti verilmesi amacıyla yazılmış veya tercüme edilmiş belli başlı meslekî yayınların birçoğunu temin etmiş, yapılacak kütüphane binasının yeri ile ilgili düşünceleriyle, mimarisine dair ilgili bilgilerin Millî Kütüphane’den alınması gerektiğini vasiyetnâmesinin satırları arasına koymuştur.

Halk Kütüphanelerinin Suret-i Tesis ve Usul-i İdaresi, Notlar ve Kütüphanelere Dair Usul-i Tasnif, Fotoğraflarla Halk Kütüphaneciliği, Tarih-i Medeniyette Kütüphaneler, Bayezit Umumi Kütüphanesi, Alfabetik Katalog Kaideleri, Halkevleri Kütüphaneleri İçin Rehber, Çocuk Kütüphaneleri ile Okul ve Sınıf Kütüphaneleri, Basma Eserler Alfabetik Katalog Kaideleri vb.

Us ailesi ile birlikte ve değişik dönemlerde yukarıdaki isimlerle anılan Vakıf Müessesesi kendi yayınları yanında, o dönemde yayımlanan gazete ve kitapların da basıldığı önemli kurumların başında yer almaktaydı. Bu çerçevede Vakıf Müessesesi, “*Dün Yarın Tercüme Külliyyatı*” başlığı altında yayımlanmayı planladığı 100 eserden altmış yedisini neşretmiş, altmışın üzerinde gazete ve derginin baskı işlerini yapmış, yine yüzlerle ifade edilen kitabın baskısı gerçekleştirilmiştir.

Selahattin ÖZTÜRK

KAYNAKÇA

AKBAYAR, Nuri, KOLOĞLU, Orhan, **Gazeteci Bir Aile Mehmed Asım, Hakkı Tarık, Hasan Rasim Us’lar**, Çağdaş Gazeteciler Cemiyeti, Ankara 1996.

İNÜĞÜR, Nuri, **Türk Basın Tarihi 1919-1989**, Gazeteciler Cemiyeti, İstanbul 1992.

KARAYALÇIN, Yaşar, “Kütüphanelerimize Umumi Bir Bakış”, **Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni**, I/1, Türk Kütüphaneciler Derneği Genel Merkezi, Ankara 1952, s.7.

ÖZTÜRK, Selahattin, “Hakkı Tarık Us ve Kütüphanesi”, **Yazmalara Adanmış Bir Ömür Nimet Bayraktar’a Armağan**, Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Şubesi, İstanbul 2006, s.135-152.

ÖZTÜRK, Selahattin, HACİSMAİLOĞLU, Abdurrahman Muhammed, “Hakkı Tarık Us” **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)**, 42. Cilt, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2012, s.188-189.

ÖZTÜRK, Selahattin, HACİSMAİLOĞLU, Abdurrahman Muhammed, HIZARCI, Muhammed, **Hakkı Tarık Us Kütüphanesi Kataloğu: Süreli Yayınlar**, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı, İstanbul 2006.

US, Hakkı Tarık, “Hakkı Tarık Us’un Vasiyeti”, **Müteferrika**, S 15, İstanbul 1999, s.3-15.

US, Hasan Rasim, GEZGİN, Hakkı Süha, **Hakkı Tarık Us 1889-1956**, Hakkı Tarık Us Kütüphanesi Yayınları, İstanbul

1957.

UYSAL, Zeynep, **Us kardeşler ve Vakit Gazetesi**, İstanbul Basın Kurumu, İstanbul 1991.

YELKENÇİ, Raif, "Hakkı Tarık Us Bey", **Müteferrika**, S 24, İstanbul 2003, s.133-138.

Yeni İstanbul, İstanbul 05.07.1955. s.1

02/06/2023 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/hakki-tarik-us-1889-1956/?pdf=3634> adresinden erişilmiştir